

Nekje izvira studenec. Vodnik je vzel v roke votel križ in dajal romarjem piti »sveto vodo«. Jaz je nisem maral, zato me pokara: »Vi nočete piti svete vode?« — »Ja njet pravoslavnej,« sem se izgovarjal. Čudil se je romarju, ki ni pravoslaven. — »Odkod ste?« — »Iz Avstrije.« — »To ni daleč.« — Tedaj sem se čudil pa jaz. Tri dni bi se vozil neprenehoma, da pridem od doma do Kijeva, ta starec pa pravi, da to ni daleč! »Blizu« in »daleč« sta pač zelo raztegljiva pojma.

Poleg lavre so sezidali vojašnice; Kijev je trdnjava; najmočnejše utrdbe so na griču Pečerskega svetišča. One dni, ko sem se mudil v Kijevu, so preizkušali vodljive zrakoplove Zeppelinovega sistema, podolgate, jajčaste oblike.

Apetit raste z jedjo. Ko sem okusil prvo rusko mesto, bi rad pogledal še drugo. »Denar imam, čas pa tudi,« sem si mislil, poravnal v samostanski pisarni svoj dolg in odrinil proti — matuški Moskvi.

NARTE VELIKONJA: SUŠA.

Živina nima več vode!« Tisto leto je Bog odtegnil svoj prst izpred solnca; nastala je suša. Porumenela so pobočja, listje je odpadalo zvito kakor v krču, nad poljem se je tresla vročina v zraku ko roj komarjev in mušic. Kakor bi tesne žage pilile nad njivami, so drgnili skržati na češnjah in okleščencih dan za dnem. Če je človek odprl usta, ga je žgalo in dušilo v pljučih. Niti potilo se ni več čelo, želodec ni več občutil žeje; vse je otopelo: misel, roka in noga. Ko si gledal na vas in slamnate strehe, te je obšla misel, da bi vse zažgal in se grel. Vseeno je, ali zažgeš ti ali solnce. Bolje, da človek zaneti podnevi sam in se smeje.

Vodnjaki so bili povečini že posušeni. Kdor je imel vodo v njem, jo je zaklepal kakor zlato. Ob vsaki kaplji, ki se je razlila, so se nabirali tropi os; brenčale so, silile v nos in usta. Ljudje so si že šteli požirke, šteli kaplje skoraj. Kdor ni imel vodnjaka doma, je moral nositi vodo globoko izpod rebri. Pol dneva mu je trebalo za škač. Kadar je došel navrh, ni bil ne žejen, ne lačen; samo preko hrbta je čutil, kakor bi mu kdo počasi rezal kožo: bilo mu je skoraj prijetno.

Skržati pa niso hoteli nehati žagati in piliti, izpilili so vodnjakom in kalužam luknje, setev so osmodili njihovi glasovi; ljudem in živalim je pretela smrt.

Kaluže so se osuševale dan na dan. Pastir Urh je v gori zasadil zadnjo šibo v dno in gledal dan na dan, kako pada voda. Živina je pila, tlačila blatno vodo iz vlage in ilovice.

Tako je zamukala krava ob praznem kalu, pastir Urh je čutil, kako ga je zarezalo nekaj v srce, preko hrbta ga je zažgalo kakor udarec biča.

»Ni več vode!«

Zvečer so se zbrali gospodarji pri Podmajcu in sklepali.

»Priženimo domov!« je predložil Podmajec. Madidelj je prsnil skozi zobe slino, pomlaskal se, pogledal kvišku in opomnil:

»Kam, ljudje božji? — Sena ni na staji niti za zimo, ob studencu ni paše; v gori obira živina bezež vsaj in malinčevje.«

»A v gori nam pocrka žeje. Naj rajša doma! Tako daleč se še meso ne more prinesiti, se prej usmradi,« je rekel Cipruž. Utaknil je spet roko v žep široke hlačnice, ki mu je opletala nogo.

»Tebi je lahko,« je opomnil Madidelj, »samo eno kravo imaš; tisti lahko iz studenca naneseš, da ima dovolj. A nama s Podmajcem je druga!« Cipruž se je zganil, pa ni rekel besede.

»Zakaj pa je ledenica v gori?« je po premolku povzel Madidelj in se spet pomlaskal. Ker ni bilo hitro odgovora, je nadaljeval.

»Jamo izkopljimo in vanjo nanesimo ledu.«

»Nevarno je!« je pripomnil pastir Urh.

»Lestve naredimo!«

»Nevarno je!« je ponovil Urh.

»Nosili so že. Zakaj bi pa mi ne?«

»Led je bil pri vrhu; zdaj ga ni videti v brezdnu. Pod skalo je, če je sploh še v jami.« Mirno je govoril, naslonil brado na palico in položil levico na torbo.

»Kako pa drugače?«

»Ne vem!«

Po premolku je potrčil Podmajec.

»Poizkusimo.«

Ko so odhajali, je zagnal Cipruž:

»Kolikor krav, toliko nosačev.«

Drugi dan so se zbrali ob jami v gori. Odrptina je bila globoko v pobočje, iz nje je puhtela mrzla sapa, kakor bi dihala reber. Izkopali so na ravnici kal, zabili ga z ilovico, usekali jelko, nabili vanjo klinov in splezali v brezno. Ko so bili na lestvi, je zagodrnjal Cipruž:

»Premalo nas je.«

Drugi so preslišali.

Zagrnila jih je tema. Prižgali so svetilko in se plazili po mokrem, opolzlzem kamenju v podzemske hodnike. Kaplje so pljuscale s stropa v školavnice, močile klobuke; ledu ni bilo videti.

Dospeli so do mokre skalne stene. Tupatam je udarila kaplja, podvalil se je kamen pod nogo; možje so bili tiho.

»Ledu ni!« je rekel Cipruž za dolgo.

»Res!« je povzel Madidelj.

»Zaman se trudimo!« je potrdil Podmajec.

Madidljev fant je mislil molče, ogledoval mokro kamenje in tipal ob steni.

»Pojdimo!«

Zaščemelo jih je solnce v oči, ko so dospeli do lestve. Ko je fant stopil na ravnico, je zamukala krava, kopala v svežo izkopano zemljo in lizala mrzel kamen.

»Pavel, ali ni ničesar?« je vprašal Urh.

»Ničesar!« je rekel fant, legel pod grm in pokril s klobukom oči. Videl je žejno kravo in bilo mu je težko.

Krava pa je zavohala mokroto, približala se fantu, potegnila z jezikom preko njegovega klobuka in lizala kaplje na njem.

Pavel se je okrenil, dvignil glavo, pogladil žival preko čela, potipal jo po vratu in vprašal:

»Cika! — Ali si žejna?«

Cika mu je položila glavo čez ramo in lizala moker klobuk na tleh.

»Pa je še druga votlina vendar,« je trdil Urh možem, ko so posedli na vrhu.

»Pri steni smo bili.«

»Na desno je treba.«

Fant je skočil kvišku in splezal naglo nazaj v jamo.

»Čakaj, Cika.«

V temi je obstal in prisluškoval: kaplja je udarjala na kapljo. Plezal je nato po skali, po glasu je došel do školavnice, zajel vode v klobuk, prijel ga z zobmi in splezal nazaj.

»Ná!«

Cika je potegnila z enim samim požirkom vodo iz klobuka in potem gledala vanj s svetlimi očmi.

Madidelj je poklical.

»Pavel, nazaj gremo.«

»Varujte se stebrov!« je opomnil Urh.

»Čakaj,« je naročil Pavel kravi in se ni brigal za pogovor mož, »napiješ se še.«

Odpravili so se nazaj; krava je zvesto gledala za njimi. Tavalji so bolj na desno po votlini; pred njimi se je odprla obokana jama, ob stenah se je

svetlikalo, vedno bolj in bolj se je luščilo iz teme. Ko se je vrnila svetloba, so zagledali ledene stebre, ki so viseli od stropa do tal. Pod nogami so čutili blato in vlago, tam špičasto skalovje in drobno kamenje.

»Led!« je vzkliknil Pavel.

»Stebri so; poiščimo ob steni.«

Pavel je splezal naprej do stene. Kjer se je votlina ožila, je otipal skozi ozko odprtino pod nogo led.

»Tukaj!«

Sedel je in začel v prvem iznenadenju razbijati z ostrim kamnom pod seboj, da je pršlo na vse strani.

»Še je, hvala Bogu!« je rekel Madidelj in ukazal Pavlu, naj prinese z vrha sekire in koše.

Fant je vzel svetilko in plezal na svetlo. Mimogrede je zajel spet vode in stisnil klobuk z zobmi. Na ravnici so se zbrala goveda, gledala v jamo, mežikala v solnce in se podila pred muhami po grmovju.

»Našli smo.«

»Kje?« je vprašal Urh.

»Ob steni.«

Živina pa je kopala z nogami, tiščala v senco in grmovje. Pavel je pomolil klobuk pisani telici. Srknila je in naglo odletela. Goveda so planila k fantu; toliko da se je umaknil. Voda se je razlila na tla.

Živina je udarila skupaj, odgrizla moko travo, lizala tla do peska in hropela žeje in vročine.

»Ná, zdaj nima nobena!« se je hudoval Pavel nad kravami. Ko je prtal koše in sekire, mu je segla Cika spet v glavo čez ramo in ga oblizala po licu.

»Potrpi; kmalu boš pila.«

Stopil je na lestvo; stari pastir je zaklical za njim:

»Pazi se!«

»Prav, Urh!«

Utonil je v temo. Cika na vrhu je zamukala, iz globine se ji je odzval Pavlov glas.

Udarila je z glavo, odpodila muho na nogi in stopila na roj os, ki so pile razlite kaplje po trati. Zabrenčalo je, krava je dvignila rep in planila v grmovje.

Urh je izvlekel suho pogačo iz torbe in zaklical:

»Ohá, Cika!«

Skržat je pilil in žagal na bližnji smreki, kakor bi pilil zadnjo oporo, ki drži solnce nad zemljo.

Solnce je žgalo in peklo, krava pa je drla navzdol, dospela do steze, zamukala in skakala spet čez grmovje in veje.

Stari pastir je zamišljeno rezal pogačo, sedel in klical:

»Ohá, moja, ná, ná!«

* * *

V ledenici so posvetili tla, odvalili kamenje. Pavel si je zavihal rokave in zavihatel sekiro; ko je odkrhnil kepo ledu, ga je položil v koš. Molče je vzel Cipruž sekiro in sekal, da so mu opletale hlače okoli suhih nog. Kadar je stopil Pavel z lestve nazaj v jamo, je imel Cipruž pred njim na hrbtu drugo kepo.

Molčali so in nosili.

Po četrti kepi je opomnil Cipruž:

»Preveč živali je; nas premalo.«

»Nocoj jih moramo napojiti,« je pripomnil Podmajec.

»Pozno bo.«

»Do večera smo doma.«

»Za mojo kravo bo kmalu dovolj; ker nimajo doma vode, moram domov.«

»Nikamor zdaj!« je rekel trpko Podmajec.

»Danes smo skupaj in skupaj moramo napojiti.«

Pavel je poslušal pogovor, udaril s sekiro, da je zaječalo v ledu in stisnil med zamahom:

»Samogladnež!«

Cipruž je osupnil in molčal. Ko se je Madidelj vrnil, je sedel na koš, obrisal oči in vzdihnil:

»Hudo si nas obiskal, Gospod!«

Kakor da ga je Pavel preslišal, je vprašal:

»Ali je treba še mnogo?«

»Še parkrat za danes.«

»Ali so pile?«

»Malo je vode.«

Fant je pograbil naložen koš. Ko je prišel na svetlo, je iztresel breme v izkopano jamo. Urh je odganjal živino, da ni poteptala ledu v blato. Goveda so mukala, silila k ledu in vodi, kopala z nogami in tulila.

Ko je tretjič prinesel Pavel iz jame, je opazil, da ni Cike nikjer.

Obšel je jamo; krave nikjer. Ko se je oglasil, ni bilo odgovora. Urh ni vedel zanjo.

Kup pred jamo se je tajal, vode je vendar bilo malo v kalu.

Vzel je kos kruha, sedel je in prigrizoval sir. Pa mu ni dalo miru. Vstal je spet, odšel na vrh sedla in klical; Cike nikjer.

Potan in žejen se je vrnil. Sklonil se je k otajanici, da bi pil mrzlo vodo, a je planil na noge in pokazal:

»Kal pušča.«

Votla korenina je odpirala dno v skalovje; kar se je otajalo, je odteklo iz jame.

Zamašila sta z Urhom, zadelala dno; vode ni bilo za telico dovolj. Živina se ni pasla, ni obírala grmovja. Bila je z nogami ob tla, gledala z mokrimi očmi Urha in Pavla in silila k vodi. Poldan je bil že, a vode je bilo premalo.

Pavla je stisnilo nekaj okoli srca, ko je videl nestrpno živino okoli kala.

Naložil je naglo očetu koš, pograbil sekiro in sekal sebi. Ko je prinesel navrh, je vprašal:

»Ali Cike še ni?«

»Ne še!« je odgovoril Urh. »V senco je legla kam. Nocoj ne bo pila, kakor druge ne.«

»Bodo!«

Spet je naglo utonil v votlino; na čelu mu je stal pot, obrisal se je z rokavom platnene srajce. Ker je bila blatna od ledu in kamenja, je imel tudi sam na licu rjave lise. Sekal je, da je svetilka metala dolgo senco, ki je letala preko stene.

Za njim je sedel na skali Cipruž in nekaj godrnjal in govoril v brado.

Zasvetilo se je pod sekiro, iskre so švigile naokrog. Pavlu je obstala roka; osupnil je.

»Kamenje!« je razložil Cipruž.

Zazvenčala je spet sekira na drugi strani; ledu ni bilo več v jami.

Sklonili so se, iskali in tipali z rokami okoli skalovja; povsod le ostri zobje, iskali so ob steni: nič.

Pavlu je spet nekaj stisnilo srce; odvalil je kamenje, svetil po tleh; povsod le ledeni drobci, blatno kamenje in blato.

»Nič!« je rekel Cipruž.

»Kaj pa zdaj!« je obupno vprašal Madidelj.

»Domov pojdimo!« je predlagal Cipruž.

»In živina bo žejna,« je povzel Cipruž.

»Za mojo kravo je že dovolj.«

»Pa ni samo tvoja tukaj!« je poudaril osorno in strogo Podmajec.

»Saj so stebri še!« je skoraj zaklical Pavel.

»Stebri so nevarni!«

»Poizkusi se!«

»Ne!« je odločil Madidelj.

»Torej pojdimo domov!« je zahteval nanovo Cipruž. Ko je optal svoj koš, so mu začele zopet opletati široke hlačnice ob suhih nogah.

Napravili so se tudi ostali. Kadar je osvetlila luč ledene stebre, ki so se lesketali v svetlobi kot svetli kristali, se je Pavel ustavil in jih ogledal.

»Na gornji strani bi se lahko izpodsekalo,« je preudaril glasno.

»Radi mene — jaz ne čakam dalje,« je opomnil polglasno Cipruž.

»Pojdi!« je rekel Madidelj.

Podmajec je sopol pod bremenom in molčal.

Na vrhu jih je čakal Urh.

»Živina je kakor divja; planila je na vodo in led, da je vse razkopala in poteptala v blato. Ni bilo mogoče ubraniti; žival je žejna, da je že besna.«

»Ali so pile?« je prišel Cipruž prvi do besede.

»Tvoja in dve telici!«

Pavel je obstal, dvignil sekuro in udaril ž njo, da se je zasadila globoko v zemljo.

»Vrag!«

Toliko da je iztresel iz koša, že je planila živina skupaj, lizala led ter prhala ob mrzlih kosih.

Pavel se je obrnil v stran; da bi zakril čustvo v sebi, se je okrenil k Urhu:

»Ali Cike še ni?«

»Nel!«

Možje so sedli. Molčali so, gledali razteptano jamo pred seboj in žejno živino. Cipruž je nekaj pripravljaval in godrnjal sam s seboj. Ko se je dvignil, so se ostali ozrli; Podmajec se je popravil na trati.

»Kam pa?«

»Domov! — Kdo bo tukaj sedel?«

»Pa živina?« — je zahrkal Urh. »Vode je premalo.«

»Ledu tudi ni več!«

»Stebri so še!« je trdo opomnil Pavel.

Urh je dvignil glavo, hotel je nekaj reči. Ko je njegov pogled šinil od Pavla preko glav, je misel prehitela besedo:

»Žejne so.«

Cipruž je medtem že napravil koš, da odide.

»Počakaj vendar!« je rekel Podmajec.

»Čemu? — Ob čas je, ko tako sedite.«

»Podsečem!« Pavel je skočil na noge, stisnil sekuro pod pazduho in izgubil s svetilko po lestvi.

»Pavel!« je vstal Urh. »Pazi!«

Ni dal odgovora. Kmalu je bil pri stebrih. Na stropu so bili debelejši; prvi steber se je nagibal v jamo. Ogledal ga je; ker se mu je zdel najmanj nevaren, si je podvalil kamen in zamahnil s sekuro. V votlini je jeknilo, a steber se ni zamajal, le spodaj je odkrhnil polovico z udarcem.

Ogledal si ga je spet, poizkusil zamajati ga, popravil skalo pod nogo in spet zasekal. Steber se je stresel do stropa, v votlini je zabobnelo in zapleskalo po skalah. Ko je glava stebra udarila na tla, je planilo iz jame zamolklo in zateglo.

»Marija, pomagaj!«

Urh se je pokrižal, moža sta obstala nepremično.

»Bog bodi usmiljen!«

Ko sta dospela Madidelj in Podmajec do Pavla, je ta ležal med ledom in tiščal glavo. Okre-

nil se je počasi ob svetilki in vprašal polglasno, skoraj šepetaje:

»Kje je?«

»Kdo?«

»Cipruž!«

Govoril je tiho in poslušal.

»Domov je šel!«

»Recite tudi za kravo... tudi krava ima zdaj dovolj ledu.«

Onesvestil se je, kri je polzela po belem ledu; na glavi je imel rano od kamena, na prsi mu je udaril steber.

»Pavel!«

Fant se je sunkoma dvignil.

»Nanesite živini... da se napije!« — Ozrl se je v luč, udaril z roko, kakor bi hotel pokazati na led.

»Jezus!...«

Madidelj je ulovil roko; moči ni več bilo v njej, posvetil je v obraz: oči so bile steklene.

»Sin!«

Solnce je še pripekalo, ko sta moža dospela v vas. Preko polja je žagal skržatov glas in žagal osulim cvetom smrt, kamenje po klancu je peklo skozi podplate. Za njima je stopal Urh.

Madidelj je obstal streljaj od hiše.

»Urh, poprimi ti!«

Ženo je našel v kuhinji. Sedel je in obrisal pot na čelu; v grlu ni bilo ne glasu, ne sape.

»Je-li led?«

»Je!«

»Hvala Bogu!«

»Samo Cike ni!«

»Domov je prišla!«

Umolknil je, otipal nož v žepu in ga odprl. Okoli vogla so udarjali koraki.

»Žena!«

Pogledal jo je, pomolčal je nekoliko, koraki so bili vedno bliže.

»Žena!«

Ko so obstali pred vrati, se je dvignil, prijel jo za roko in pokazal.

»Ubito ga je!«

Hipno je zastal, žena ga je pogledala.

Pokimal je z glavo in potrdil: »Da!«

Obstala je, starec je sklonil glavo. Ko so položili nosila na tla, jih je odgrnila in pokleknila.

»Pavel!«

Okoli vogla pa se je pripodila besno čreda krav, razbila škafo poln luga pri vodnjaku in zamukala. Pred vrati je obstala velika rogata glava; Cika je zaprla vhod, čakala par hipov in stresla z glavo, da je zamolklo zapel zvonec na njenem vratu.